

samt, som noget særligt i den nye lov, regler om tvangsbehandling og fiksering af psykiatriske patienter. Denne særlov er vedtaget, fordi denne patientgruppe har en sygdomskaraktter, der medfører et særligt behov for retsbeskyttelse, bl.a. ved at patienterne ofte ikke fuldt ud er i stand til at handle fornuftsmæssigt og ofte har behov for et langvarigt sygehusophold.

Loven om svangerskabsafbrydelse fra 1973 (jf. lovbe kendtgørelse nr. 633 af 13. september 1986) og loven om ligsyn, obduktion og transplantation m.v. (senest lov nr. 402 af 13. juni 1990) er andre eksempler på særlige lovgivninger, der regulerer patienternes retsstilling i forhold til det offentlige sundhedsvæsen i situationer, hvor en særlig beskyttelse er nødvendig.

Gennem de seneste 50 år er der vedtaget et større antal love, hvorefter der gives særlige personalegrupper inden for sundhedsvæsenet (læger, tandlæger, sygeplejersker, jordemødre, fysioterapeuter, ergoterapeuter, kliniske tandteknikere, fodterapeuter, kiropraktorer, psykologer, optikere, kliniske diætister og tandplejere) en autorisation til behandling og pleje af bestemte patientgrupper på nærmere i respektive love anførte vilkår (centralt godkendte uddannelser, regulering af personalegruppens rettigheder og pligter i forhold til patienter, eventuelt et forbeholdt virksomhedsområde osv.). Særligt i lægeloven (jf. lovbe kendtgørelse nr. 632 af 20. juli 1995), der oprindeligt trådte i kraft 1. januar 1935, er der adskillige bestemmelser, der på samme tid regulerer såvel lægers og ikke lægers forhold som patienternes retsstilling. Det gælder f.eks. reglerne i lovens kapitel 2 om lægers pligter vedrørende information og samtykke i patientbehandlingen og reglerne i lovens kapitel 6, der regulerer det såkaldte kvaksalveri, dvs. behandlingsmuligheder, der uden særlig hjemmel tillades udført af andre end læger.

Loven om sundhedsvæsenets centralstyrelse m.v. (lov nr. 397 af 10. juni 1987 med senere ændringer) fastslår, at Sundhedsstyrelsen skal føre tilsyn med sundhedspersonalets faglige virksomhed, ligesom der med virkning fra 1. januar 1988 blev indført nye regler i loven om patienternes adgang til at klage over personalets faglige virksomhed, idet der her blev oprettet et centralt patientklagenævn - Sundhedsvæsenets Patientklagenævn - der uafhængigt, bl.a. af Sundhedsstyrelsen, træffer afgørelse om klager fra patienter over sundhedspersonalet.

Med loven om offentlighed i forvaltningen (lov nr. 572 af 19. december 1985) og forvaltningsloven (lov nr. 571 af 19. december 1985), der begge trådte i kraft 1. januar 1987, skete der som led i de to loves almindelige regulering af borgernes rettigheder i forhold til det offentlige tillige en regulering af patienters rettig-

heder i forhold til sundhedsvæsenet. Særligt blev der med offentlighedslovens § 9 indført en ret for patienter til aktindsigt i sygehusjournaler (senere afløst af en særlov om almindelig aktindsigt i helbredsoplysninger). Endvidere blev der med forvaltningslovens kapitel 8 indført regler om tavshedspligt (§ 27) og om videregivelse af oplysninger (helbredsoplysninger) til andre forvaltningsmyndigheder (§ 28), der også omfatter patienters forhold. Forvaltningsloven omfatter som hovedregel kun såkaldte »afgørelsessager«, dvs. forhold hvori der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed. Dog omhandler lovens kapitel 8 også såkaldt »faktisk forvaltningsvirksomhed« dvs. sygebehandling, undervisning m.v., hvorved disse centrale regler om tavshedspligt m.v. også blev gældende i forhold til patienter og patientbehandling.

Ved en ændring af lægeloven (lov nr. 351 af 14. maj 1992), der trådte i kraft 1. oktober 1992, skete der en nærmere lovfæstelse af de gældende principper om information og samtykke i patientbehandlingen, samt indførelse af livstestamenter med tilhørende centralt register. Disse regler er sammen med andre regler om information og samtykke indeholdt i Sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 163 af 22. september 1992 om information og samtykke m.v. Reglerne om livstestamenter er indeholdt i Sundhedsministeriets bekendtgørelse nr. 782 af 18. september 1992 og Sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 164 af 22. september 1992.

Endelig er der i flere love vedtaget indenfor de alderseneste år indført bestemmelser om patienters retsstilling på områder, hvor en særlig regulering er fundet nødvendig, fordi de almindelige retsregler ikke længere anses at beskytte patienterne i tilstrækkeligt omfang.

Således skete der med loven fra 1992 om et videnskabetisk komitèsystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter - med senere ændringer i 1996 - med virkning fra 1. oktober 1992 en lovfæstelse af komitèsystemet, ligesom forsøgspersoners retsstilling blev sikret gennem detaljerede regler for information og samtykke (lovbe kendtgørelse nr. 221 af 4. marts 1997). Med lov nr. 504 af 30. juni 1993 blev med virkning fra 1. januar 1994 indført en almindelig adgang til aktindsigt for patienter i helbredsoplysninger. Med lov om patientforsikring, jf. lovbe kendtgørelse nr. 228 af 24. marts 1997, blev med virkning fra 1. juli 1992 indført en erstatningsordning, hvorefter patienter hurtigere og lettere end efter de almindelige erstatningsregler kunne opnå erstatning for skader opstået under sygehusbehandling. Endvidere er der med lov nr. 1120 af 20. december 1995 om erstatning for lægemiddelskader med virkning fra 1. januar 1996 indført en ordning, hvorefter patienter hurtigere